

рідною мовою. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці вправ, спрямованих на розвиток комунікативної гнучкості студентів. Доцільним є тренування вмінь швидко перефразовувати думку, пояснювати її іншими словами та імпровізувати в ситуаціях, коли бракує потрібних мовних одиниць; окрему увагу слід приділити розвитку емоційного інтелекту. Такі підходи можуть сприяти підвищенню впевненості у контексті спонтанної іншомовної комунікації.

ЛІТЕРАТУРА/REFERENCES

1. Беляков О. О. Роль засобів масової комунікації у формуванні екологічної політики. URL: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=28> (дата звернення: 14.04.2026).
2. Дерев'янко С. П. Феноменологія емоційного інтелекту : навч.-метод. посіб. Чернівці : Поліграф, 2016. 312 с.
3. Психологічний словник / уклад.: В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова ; за ред. Н. А. Побірченко. Київ : Науковий світ, 2007. 314 с.
4. Різун, В. В. Теорія масової комунікації [Електронний ресурс] : підручник / В. В. Різун. Київ : Просвіта, 2008. 260 с.
5. Empathy: Philosophical and Psychological Perspectives / ed. by A. Coplan, P. Goldie. Oxford : Oxford University Press, 2011. URL: <https://academic.oup.com/book/7325> (date of access: 15.04.2026).

Шаюк Софія

здобувач другого рівня вищої освіти,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,

Науковий керівник: Задорожна І. П., доктор педагогічних наук,

професор кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Володіння лексикою є необхідною передумовою ефективної мовленнєвої діяльності. Формування лексичної компетентності передбачає формування в учнів навичок правильного вживання і розуміння іншомовної лексики на основі зв'язків між слухомовленнєвомоторною і графічною формами слова і його значенням, а також зв'язків між словами англійської мови [1, с. 30]. Старший шкільний вік характеризується розвитком абстрактного мислення та метакогнітивних стратегій, що створює сприятливі умови для опанування мовою загалом та її лексичним аспектом зокрема.

Засвоєння слова передбачає утворення в півкулях головного мозку комплексу нервових зв'язків між зоровою, слуховою і руховою ділянками кори. Розуміння слова забезпечується його слуховим та зоровим образами; вживання – інтеграцією слухового, зорового, мовленнєво-рухового образів [1, с. 39].

У процесі оволодіння лексикою особливого значення набувають мислення, сприйняття, усвідомлення, увага, пам'ять, уява; внутрішня та зовнішня мотивація [1, с. 41-42].

Згідно з сучасними дослідженнями, засвоєння лексики є складним когнітивним процесом, що включає формування семантичних зв'язків, інтеграцію нової інформації у вже наявні знання та її подальшу автоматизацію [3].

Робоча пам'ять забезпечує тимчасове утримання та обробку мовної інформації, що є критично важливим для засвоєння нової лексики [4, с. 52–55]. Довготривала пам'ять забезпечує збереження лексичних одиниць в ментальному лексиконі у вигляді семантичних мереж, що дозволяє використовувати їх у мовленні [3, с. 60].

Розуміння значення слова включає усвідомлення тісного взаємозв'язку між мисленням і мовленням. Значення слова розглядається не лише як результат їх поєднання, а й як інтегрована єдність процесів узагальнення, комунікації та мислення [1, с. 42].

Суттєвим чинником є активізація мисленнєвої діяльності під час опрацювання лексичного матеріалу, коли учні зорієнтовані на розв'язання інтелектуальних завдань, демонструють здатність до логічної організації знань, їх систематизації та прагнення до виявлення загальних закономірностей і теоретичних узагальнень. Функціонування мислення проявляється у процесі використання лексичних одиниць для розв'язання комунікативних завдань. Водночас оперування новими лексичними одиницями у словосполученнях і різноманітних комунікативних ситуаціях сприяє виникненню нових цілей у мисленні та діяльності, зокрема у процесі вираження власної думки [1, с. 43].

У процесі оволодіння іншомовною лексикою особливого значення набувають репродуктивне та творче мислення. Репродуктивне мислення має переважно алгоритмічний характер і пов'язане із засвоєнням мовних зразків, зокрема еталонних мовних моделей, представлених у текстах. Натомість творче мислення передбачає розв'язання проблемних завдань, сприяє формуванню нових стратегій мовленнєвої діяльності та забезпечує здатність застосовувати засвоєний лексичний матеріал у нестандартних комунікативних ситуаціях. Воно також уможливорює свідомий добір лексичних одиниць, необхідних для адекватного вираження власної думки відповідно до конкретного контексту спілкування [1, с. 43; 2, с. 148].

Важливим чинником засвоєння іншомовної лексики є структурна організація лексичних знань у свідомості людини. Інформація про форму слова, його значення, особливості вживання та сполучуваність зберігається у внутрішньому (ментальному) лексиконі у вигляді ментальних репрезентацій лексичних одиниць. Ментальний лексикон функціонує як система акумулювання лексичних знань і когнітивного досвіду особистості. Він охоплює знання словникового складу мови, значень номінативних одиниць та їх концептуальних зв'язків, що репрезентують інтеріоризовані у свідомості об'єкти й явища дійсності, а також структуру внутрішнього рефлексивного

досвіду. Водночас ментальний лексикон постає як мережа взаємопов'язаних репрезентацій слів і зв'язків між ними. Він є специфічною формою організації мовного досвіду людини, що забезпечує інтеграцію лінгвістичних і екстралінгвістичних знань у процесі мовленнєвої діяльності [1, с. 43-44].

Організація ментального лексикону спонукає нас до висновків про презентацію лексичних одиниць в єдності форми, значення, взірців уживання, сполучуваності тощо, а також використання різних навчальних стратегій в процесі автоматизації вживання нових лексичних одиниць, у тому числі графічних організаторів.

Отже, ми розглянули основні психолінгвістичні передумови формування в учнів старших класів англomовної лексичної компетентності, які необхідно враховувати при розробці відповідних вправ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Палецька-Юкало А. В. Методика формування німецькомовної лексичної компетентності майбутніх учителів на основі автентичних художніх творів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Терноп. нац. пед ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2018. 405 с.
2. Ярема І. А. Психологічні компоненти формування лексичної компетентності у професійно орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. 2012. Вип. 21. С. 146-150.
3. Nation I. S. P. Learning Vocabulary in Another Language (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press, 2022. 618 p.
4. Wen Z., Mota M. B., McNeill A. Working Memory in Second Language Acquisition and Processing. Bristol: Multilingual Matters, 2019. 280 p.

Шимків Яна

*здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий курівник: Кондратьєва Т. Б., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови*

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА КОМУНІКАТИВНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВИКЛИКИ

У сучасних умовах стрімкого розвитку цифрових технологій система іншомовної освіти зазнає суттєвих трансформацій. Комунікативний підхід залишається актуальним і сьогодні, оскільки орієнтує навчальний процес на формування здатності учнів до реального міжкультурного спілкування. Водночас поява технологій штучного інтелекту (ШІ) відкриває принципово нові можливості для реалізації цього підходу у навчальному процесі.

Актуальність проблеми посилюється у контексті реформування вітчизняної системи освіти. Концепція «Нова українська школа» та Державний